

Rukopisy Ms 1084 (Rkp 964) a Ms 1099 (Rkp 978) v bratislavskej Univerzitetnej knižnici.

Ms 1084 (Jasinovs'kyj č. 1036) Rukopis je datovaný do prelomu 18.-19. stor. a patril Vasil'ovi Ilkevičovi. Má 140 listov, rozmery 18×15 cm. Prvých 8 listov chýba, takže kniha dnes začína pri 7. piesni kánona 2. hlasu. Číslovanie listov je cirkevnoslovanské (od 9 vyššie, strany 42 a 79 dvojmo, na konci neprehľadné, pravdepodobne chýbajú predposledné 1-2 listy) a vedľa dodatočne arabskými číslami od 1 do 140 (v našej štúdiu sa držíme cirkevnoslovanského číslovania). Strany 53b-54b sú nepopísané. Rukopis cyriliky je svojský, mnohé písmená (napr. *v*, *ž*) sú výrazne odlišné od tlačenej podoby a iných rukopisov.

Ms 1099 (Jasinovs'kyj č. 1037): Rukopis je datovaný do prelomu 18.-19. storočia, patril Ioannovi Semerskému. Má 141 listov, rozmery 25×19 cm, chýba titulný list a list č. 70, číslovanie arabskými číslicami je dodatočné. Rukopis cyriliky je bežný a výrazne odlišný od rukopisu Ms 1084, pravdepodobne ho písal iný človek. Vnútri je marginálny nápis o kúpe irmologionu r. 1829 od kantora z Ruskej Gadny.¹

Podstatnú časť obsahu irmologionov, ako už prezrádza ich názov, tvoria irmosy kánonov. Pred nedeľnými kánonmi 8 hlasov sú uvedené tiež *stichiry Bohorodičke* na večerni veľkého *znamenného rospevu* ruténskej redakcie. Ich prítomnosť svedčí o tom, že ešte na začiatku 19. storočia sa pravdepodobne spievali (aspoň niekde) týmto spôsobom. Dnes sa pri týchto textoch používa bežný stichirový nápev. Prekvapivým prvkom je absencia nápevov pre stupňové antifóny (csl. *степенѣннѣ*), ktoré patrili k povinnej výbave aj tých najstručnejších irmologionov. Ostal iba výber z antifón štvrtého hlasu, ktorý sa používa na sviatky. Je zaradený do oktoichu, čo môže svedčiť o osobitnej praxi spievať sviatočné antifóny okrem sviatkov aj v nedeľu 4. hlasu.

Pre usporiadanie ďalších spevov je v obidvoch rukopisoch charakteristické rozmiestnenie spevov pohyblivého pôstno-paschálneho cyklu (triodion) pomedzi irmosy nepohyblivých sviatkov (minea) podľa ich približnej polohy v kalendári. Triodion a minea sú teda zlúčené do jedného cyklu, ktorý sa začína Nedeľou pred Kristovým narodením a končí sa sviatkom Uvedenia Presvätej Bohorodičky do chrámu.

Obsah a poradie položiek v obidvoch irmologionoch sa na 95% zhoduje a Jasinovs'kyj ich zaraďuje k tzv. kalendárovo-mineovému štruktúrnemu typu. Náčrt a porovnanie ich obsahu uvádzame v tabuľke, ktorá sčasti dodržiava umiestnenie kapitol v Ms 1099. Diskontinuitu v poradí položiek Ms 1084 oproti Ms 1099 (alebo naopak) zvýrazňujeme dvoma lomkami (//) za číslami listov.

Obidva rukopisy z Univerzitetnej knižnice sú štandardnými ruténskymi irmologionmi. Jednou, nie však jedinou predlohou rukopisu Ms 1084 je tlačný Irovský Irmologion z r. 1709. Vo vzťahu L1709 a Ms 1084 si možno všimnúť miestami až otrockú presnosť zachovávajúcú tlačové chyby, inokedy zase odvahu k redakčným úpravám v súlade s dobovými trendmi (vynechanie *fity*, eliminácia predznamenaní). Rukopis Ms 1099 je svojrázny a nenašli sme k nemu primeranú paralelu. Najbližší z dostupných zdrojov je rukopis J480 z Užhorodského národopisného múzea. S ním sa zhoduje práve v tých zvláštnych črtách, ktorými sa líši od väčšiny ostatných rukopisov.

¹ Dnes obec Gadna v Maďarsku na polceste medzi Košicami a Miskolcom.

Položka:	Ms 1099	Ms 1084
<i>Oktoich</i>		
И. 1: Stichiry Bohorodičke na večierni, Irmosy kánona	1-5	---
И. 2: Stichiry Bohorodičke na večierni, Irmosy kánona	5-9	9
И. 3: Stichiry Bohorodičke na večierni, Irmosy kánona	9-13	10-14
И. 4: Stichiry Bohorodičke na večierni, Stupňové antifóny, Irmosy kánona	13-18	14-18
И. 5: Stichiry Bohorodičke na večierni, Irmosy kánona	18-21	18-21
И. 6: Stichiry Bohorodičke na večierni, Irmosy kánona	22-25	22-26
И. 7: Stichiry Bohorodičke na večierni, Irmosy kánona	26-29	26-29
И. 8: Stichiry Bohorodičke na večierni, Irmosy kánona	29-33	30-34
<i>Podobnik²</i>		
И. 1: Нѣныхъ чинѡвъ рѡдованіе, Прехвѣльнѣи мѣнцы, Ѡ, днѣное чѡдо! ³	34-35	35-36
И. 2: Ѡдѣл ѡ дрѣва, дѡме ѡвфрѣдовъ, Кѣи ми похвѣльными вѣнцыѣ	35-36	36-37 // 137-8 ⁴
И. 3: Кѣлѣа крѣта чвоегѡ, Красотѣ дѣвства чвоегѡ	36-37	37
И. 4: Гѣкѡ дѡблѡ, дѡлз ѣсѣ знаменіе, Звѣанный свѣше бѣвъ, Хотѣхъ слезѡми	37-38	37-39
И. 5: Рѡднѣса живонѡсныи крѣте, Прѣне Ѡче	39-40	39-40
И. 6: Гѣгльскѣа прѣднѣте сѣлы, Трѣднѣбенз воисрѣлз ѣсѣ, Кѣо ѡложнѣше, Ѡчѣаннаа жнтѣа рѡдн, Кчѡ твоеѡ спсе рѣзѡ раздрѣ;	40-42	41-42
И. 7: Не ктѡмѡ възбранѣми	43	42
И. 8: Ѡ прѣлѣвнагѡ чѡдѣе! Чѡтѡ вѣлз нарѣчѣмз сѣи; Гѣн, ѡце ѣ сдѣлѣнцѡ, Мѣнцы гѣни, Прѣмѡростѣ на пѣри	43-45	42-44 //
<i>Spevu počas Velkého pôstu</i>		
дѡ ѣспрѣвнѣта мѣтва моѡ, Нѣиѣ сѣлы небѣсныа, Ekténie a krátke odpovede, Кѣсѣнѣте ѣ вѣднѣте, Гѣлгѡсловѣѡ гѣдѡ	45-49	65-70
Ѡ тѣбѣ рѡдѣтѣа	49-50	70-71 //
<i>Sviatočné irmosy I.</i>		
Nedeľa pred narodením Krista: Волноѡ морекѡѡ	50-53	44-47
Narodenie Krista: Хрѣтѡсѡ рѡждѣтѣа, Спсе лѡдн чѡдѡдѣнствѡѡй вѣка	55-60	48-53
Obrezanie podľa tela Ježiša Krista: Сѣвѣта подѣтѣлю (piesne 5, 6, 7, 8)	60-62	54-55
Bohozjavenie: Гѡбѣннѣ ѡкрѣлз ѣсѣтѣ днѡ, Шѣтѣвѣтѣз морекѡѡ	62-68	56-62
Stretnutie Pána: Сѡшѡ гѡдѡроднѣтельнѡю зѣмлю ⁶	69-71	63-65 //
Nedeľa poklony krížu: Гѣжѣствѣннѣнѣшнѣи прѡвѣразнѣ дрѣвѣе	71-73	71-74
Zvestovanie Bohorodičke: Сѣдѡѡ вѡ слѡвѣѣ (piesne 4, 6, 8, 9)	74-77	74-75

² *Podobnik* (csl. подѡбникъ) je katalóg *samopodobnov* (csl. самоподѡбенъ), tj. stichír, ktoré svojou melódiou slúžia ako vzor pre iné stichiry (v gréčtine so zhodnou metrickou štruktúrou).

³ Len v Ms 1099.

⁴ Кѣи ми похвѣльными вѣнцыѣ na sviatok Petra a Pavla.

⁵ Iba v Ms 1084

⁶ Kánony Kristovho Narodenia, Bohozjavenia a Stretnutia v rukopisoch patria k *znamennému rospevu*. V 19. storočí sa tieto melódie na našom území nahradili jednoduchšími, pravdepodobne z *bulharského rospevu*.

